

*Вікторія Мінкович, старший викладач
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ В УКРАЇНІ: ОГЛЯД СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

В контексті подій сьогодення набуває особливої актуальності дослідження розвитку фінансової інклюзії в Україні, а одночасно, як безумовно взаємопов'язаний процес, і підвищення рівня фінансової грамотності громадян. Адже питання фінансового добробуту населення, доступності якісних фінансових послуг для всіх громадян в рівній мірі, наявності відповідного рівня знань для їх ефективного використання, залучення населення до

фінансового сектору держави справді виявилися значимими в період війни, коли значна частина мешканців змушена була не заплановано та не очікувано швидко змінити місце свого проживання. Тобто фінансово підготуватися до такого розвитку подій часу не було, а вирішувати певні фінансові питання люди змушені навіть в такі кризові часи. І в таких умовах в кращій ситуації були і є ті громадяни, які грамотно та ефективно вміють приймати власні фінансові рішення, звикли заощаджувати та сформували власну фінансову подушку безпеки.

В такий період варто відмітити все те, що вже було зроблено державою для підвищення фінансової грамотності населення та забезпечення зростання рівня фінансової інклюзивності в Україні. Саме доступність фінансових послуг для абсолютно всіх верств населення в рівній мірі без будь-якої дискримінації і являє собою поняття «фінансова інклюзія». Своєю чергою даному процесу посприяло й те, що попередні два роки світової пандемії COVID-19 відобразилися на розвитку фінансового ринку певним чином в позитивному форматі, так як значно прискорився процес діджиталізації у фінансовій сфері, зросла кількість Fintech-компаній та значно розширився асортимент їх послуг. А для вітчизняних споживачів фінансових послуг це не перешкода, а навпаки. Адже, ще у 2019 році MasterCard Digitalization Trust Survey провів дослідження, за результатами якого, українці надзвичайно відкриті до інновацій, випереджаючи при цьому низку європейських країн: 87% українців віддають перевагу оплаті смартфоном, а 58% громадян уже користувалися платіжними застосунками, що є одним із найвищих показників у Європі. І як зазначає О. Петрівський [1] ці вражаючі цифри досягнуті всього за кілька років. Що свідчить про те, що у нас досить високий потенціал сприйняття новітніх фінансових технологій за умови, що вони будуть зручними і цікавими споживачам. І як наслідок поширення новітніх фінансових технологій, збільшення рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності серед громадян.

На початку 2021 року НБУ затвердив Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року [2], яка визначає п'ять стратегічних напрямів: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток. Так, стратегічний напрям 3 «Фінансова інклюзія» передбачає: підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами (стимулювання розвитку платіжної інфраструктури для здійснення безготівкових операцій, у тому числі у сільській місцевості та у віддалених територіях; створення умов для розвитку віддалених каналів продажу фінансових послуг, у тому числі відкриття рахунків дистанційним способом); посилення захисту прав споживачів фінансових послуг; підвищення рівня фінансової грамотності населення (проведення інформаційно-освітніх заходів для різних цільових аудиторій; розробка рамок компетентностей з фінансової грамотності). За підсумками 2021 року 85% заходів дорожньої карти реалізації документа виконано або виконується згідно із затвердженим графіком [2].

Відрядно, що навіть в умовах воєнного стану в Україні цей процес не зупиняється. Так, Національний банк створив та 2 серпня 2022 року презентував Центр фінансових знань «ТАЛАН» [4]. Основна мета даного електронного ресурсу – формування й розвиток спільноти педагогів-тренерів із фінансової грамотності в Україні. Адже за даними звіту [3] рівень фінансової грамотності українців перебуває на позначці 12,3 бала із 21 можливого. Запуск такого інформаційного майданчика сприятиме підвищенню фінансової обізнаності українців, посиленню кваліфікації педагогів у сфері фінансової грамотності, залученню педагогів, дітей та молоді до заходів НБУ та ширшому розповсюдженню навчальних матеріалів із фінансової грамотності. В свою чергу покращення фінансової грамотності населення країни сприяє [4]:

✓ зростанню користування фінансовими послугами. Фінансово обізнане населення розуміється на видах фінансових установ, знає, які види фінансових послуг доречні за різних життєвих обставин;

✓ збільшенню дистанційного споживання фінансових послуг. Таке користування фінансовими послугами, особливо цифровими, дозволяє підвищити ефективність управління особистими фінансами.

✓ поінформованості споживачів про свої права, способи їхнього захисту; здатності відрізнити шахрайські чи маніпулятивні фінансові продукти. Фінансово грамотне населення добре усвідомлює коло обов'язків, що набуваються при укладанні договорів з фінансовими установами.

✓ зростанню фінансової інклюзії через промотування користування фінансовими послугами самими споживачами. Обізнані споживачі – найкращі амбасадори фінансових продуктів для інших потенційних споживачів.

Отже, фінансова грамотність і фінансова інклюзія є взаємодоповнюючими поняттями. Фінансова система не може ефективно функціонувати, якщо населення не користуватиметься фінансовими послугами. І ця теза справедлива і для заощаджень, і для кредитування, і для інвестування. Звісно, що користувачі фінансовими послугами мають бути фінансово грамотними, оскільки тільки в цьому разі фінансова система функціонуватиме стабільно [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що якщо в країні забезпечити фінансову інклюзивність та підвищити обізнаність громадян щодо фінансових продуктів і рівень їх довіри до фінансових установ, то розвиток фінансового ринку загалом та Fintech-компаній зокрема при цьому буде значною мірою сприяти підвищенню доходів населення та їх добробуту.

Список використаних джерел:

1. Петрівський О. Фінансова грамотність українців: бути чи не бути [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thepage.ua/ua/experts/finansova-gramotnist-ukrayinciv-buti-chi-ne-buti>.
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.
3. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021 році. Звіт за результатами дослідження. Для DAI Global LLC, Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4.
4. Центр фінансових знань «ТАЛАН» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist>.